

Секція Право	
УДК	
Дата першого надходження статті до видання	2026-02-02
Дата прийняття статті до друку після рецензування	2026-05-15
Дата публікації/оприлюднення	2026-05-20

Механізм реалізації права на судовий захист профспілок як елементу громадянського суспільства в господарських судах України

Кушнір Роман Сергійович

здобувач ступеня «доктор філософії»

донецького національного університету імені Василя Стуса

<https://orcid.org/0009-0008-8943-2825>

Анотація. Метою дослідження є уточнення поняття механізму реалізації права на судовий захист профспілок як елементу громадянського суспільства в господарських судах України, визначення його структурних елементів; розробка пропозицій щодо посилення ефективності механізму реалізації права на судовий захист профспілок у господарському судочинстві.

У статті встановлено існуючий в науці господарського процесуального права науковий підхід до визначення поняття механізму реалізації права на судовий захист у господарських відносинах як комплексу матеріальних та процесуальних правових засобів, за допомогою яких нормативність права переводиться в упорядкованість господарських суспільних відносин, встановлюється і забезпечується реалізація права на звернення до суду за захистом та отримання безпосередньо судового захисту. Автором уточнено, що визначення цього механізму розповсюджується і на профспілки, які потерпають від порушень своїх майнових прав та інтересів під час здійснення господарської діяльності, яка нерідко пов'язана із сферою укладення та виконання зобов'язань актів соціального діалогу.

У статті обґрунтовано на доктринальному рівні механізм реалізації права на судовий захист у господарських відносинах розглядати у взаємозв'язку з трьома стадіями реалізації права на судовий захист профспілок у господарському судочинстві, зокрема: 1) реалізація права на звернення до суду що здійснюється завдяки передумовам: дотримання вимог процесуального закону до форми та змісту звернення; належних суб'єктів звернення; правильно визначеної судової юрисдикції; 2) отримання судового захисту, що включає провадження у справі, задоволення позовних вимог та ухвалення судом рішення; 3) забезпечення реального виконання судового рішення господарського суду.

Автором запропоновано з метою посилення ефективності механізму реалізації права на судовий захист профспілок наступні дії: 1) звертати більше уваги на обрання методу захисту, який повинен прямо впливати із закону або договору та бути здатним відновити попередній стан господарських відносин; 2) з метою покращення інституту доказів активніше використовувати електронні докази, висновки експертів; 3) посилити контроль з боку держави за роботою виконавчої служби та приватних виконавців.

Ключові слова: господарське судочинство, верховенство права, правове регулювання, процесуально-правове регулювання, судочинство, правова визначеність, статус учасників процесу, суд, компетентний суд, правосуддя, процесуальна форма,

повноваження профспілок, соціальне партнерство, соціальний діалог, захист трудових прав.

The mechanism for enforcing the right to judicial protection of trade unions as an element of civil society in the commercial courts of Ukraine

Roman Kushnir
PhD Candidate

at Vasyl' Stus Donetsk National University
ORCID: 0009-0008-8943-2825

Abstract. The aim of this study is to clarify the concept of the mechanism for realising trade unions' right to judicial protection as an element of civil society in the commercial courts of Ukraine, and to identify its structural components; it also seeks to develop proposals for enhancing the effectiveness of this mechanism in commercial proceedings.

The article establishes the scientific approach existing in the field of commercial procedural law to defining the concept of the mechanism for realising the right to judicial protection in commercial relations as a complex of substantive and procedural legal means, by means of which the normative nature of the law is translated into the regulation of commercial social relations, and the realisation of the right to apply to the court for protection and to receive judicial protection directly is established and ensured. The author clarifies that the definition of this mechanism also applies to trade unions that suffer from violations of their property rights and interests during the conduct of commercial activities, which are often linked to the sphere of concluding and fulfilling obligations under social dialogue agreements.

This article provides a doctrinal justification for examining the mechanism for realising the right to judicial protection in commercial relations in conjunction with the three stages of realising trade unions' right to judicial protection in commercial proceedings, namely: 1) the realisation of the right to bring a claim before a court, which is achieved through the following prerequisites: compliance with the requirements of procedural law regarding the form and content of the claim; the appropriate parties to the application; and correctly determined judicial jurisdiction); 2) obtaining judicial protection, which includes proceedings in the case, the satisfaction of claims and the court's decision; 3) ensuring the effective enforcement of the commercial court's decision.

The following measures are proposed to enhance the effectiveness of the mechanism for realising trade unions' right to judicial protection: 1) to pay greater attention to the choice of remedy, which must be directly derived from the law or a contract and be capable of restoring the previous state of relations; 2) to make more active use of electronic evidence and expert opinions in order to improve the institution of evidence; 3) strengthen state oversight of the work of the enforcement service and private enforcement agents.

Keywords: commercial litigation, the rule of law, legal regulation, procedural regulation, judicial proceedings, legal certainty, status of parties to proceedings, court, competent court, justice, procedural form, powers of trade unions, social partnership, social dialogue, protection of labour rights.

Вступ

Постановка проблеми. Важливим елементом громадянського суспільства вже кілька століть є профспілковий рух, який стоїть на захисті права людини на працю, а в сучасних умовах розвитку й на захисті її права на гідну працю, що характеризується

запитом на творчість працівника, переходом працівника на навчання протягом всього професійного життя, повагою до його майнових і немайнових трудових прав. Забезпечення гідної праці є однією із цілей сталого розвитку будь-якого громадянського суспільства, тому діяльність профспілок була і залишається визначальною у зазначеній сфері [1]. Цей інститут є суттю громадянського суспільства – суспільства з розвиненими економічними, політичними, духовними та іншими відносинами і зв'язками, яке взаємодіє з державою та функціонує на засадах демократії і права. Адже метою побудови громадянського суспільства є суспільний розвиток, засіб всебічного забезпечення інтересів, прав та свобод людини і громадянина [2, с. 646; 3, с. 143], і у сфері права на працю також.

Основна статутна діяльність профспілок (та їх повноваження, що випливають з неї) безпосередньо пов'язана із захистом трудових прав працівників-профспілчан, але її неможливо було б здійснювати, якщо б профспілки не мали майнову основу своєї діяльності, правове регулювання, і процесуально-правове також, здійснення господарської й фінансової діяльності.

Профспілки можуть виступати в господарському процесі лише для захисту майнових чи корпоративних прав власної юридичної особи, тоді як захист трудових інтересів громадян здійснюється виключно в порядку цивільного або адміністративного судочинства. Повноваження профспілок у господарській сфері зводяться переважно до управління підприємствами та узгодження колективних угод, що є актами соціального діалогу (у минулому - соціального партнерства) тощо, що нерідко вимагає втручання господарських судів при виникненні відповідних господарських спорів.

Як вже вище зазначалося, профспілки, маючи статус учасника процесу, часто звертаються в рамках різних процесуальних форм, в тому числі господарської, до компетентних судів за захистом своїх майнових та немайнових прав та інтересів, тому що законодавство про профспілки не є досконалим. Війна також вносить свої корективи у статутну діяльність профспілок, у їх господарську і фінансову діяльність. До того ж і судова практика господарських судів по захисту майнових прав профспілок є різноманітною. Нерідко суди піддаються впливу Фонду державного майна України, органів прокуратури України, які без законних підстав намагаються відібрати у профспілок майно, що належало їм на праві власності після розпаду СРСР тощо. Таким чином, через судову практику господарських судів можна спостерігати порушення принципів незалежності правосуддя, верховенства права і правової визначеності, що робить недостатньо ефективною реалізацію права на судовий захист профспілок як елементу громадянського суспільства в господарському судочинстві.

Також малодослідженим залишається питання в правничій науці щодо механізму реалізації права на судовий захист профспілками в господарських судах України. Злагодженість і системність роботи усього механізму є запорукою підвищення ефективності реалізації права на судовий захист профспілок, тому необхідність вивчення вказаного поняття, його елементів обумовлює актуальність і затребуваність обраної тематики цього дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вченими-правознавцями такими, як: Л. Амелічева (2025) [4], О. Беломестнов (2023) [5], Ю. Івчук (2026) [6], Г. Куртакова (2023) [7], О. Середа, Ю. Бурнягіна (2025) [8], А. Сенько, Т. Глас, В. Гаврилюк (2025) [9] та інші досліджувалися загально-теоретичні засади реалізації права на судовий захист профспілок внаслідок порушення майнових прав та інтересів цих учасників господарсько-процесуальних відносин зі специфічним статусом, повноваженнями, що пов'язані з їх некомерційною господарською і фінансовою діяльністю. Не применшуючи цінності наукових праць цих вчених, необхідно зауважити, що механізм реалізації права на судовий захист профспілками в господарських судах України вказаними науковцями-

юристами вивчався фрагментарно, лише його окремі елементи, тому актуальність і своєчасність цього дослідження є безумовною.

Метою статті є уточнення поняття механізму реалізації права на судовий захист профспілок як елементу громадянського суспільства в господарських судах України; визначення його структурних елементів; розробка пропозицій щодо посилення ефективності механізму реалізації права на судовий захист профспілок у господарському судочинстві.

Основні результати. Судовий захист майнових прав профспілок в Україні здійснюється згідно із законодавством про профспілки. Профспілки мають право володіти, користуватися і розпоряджатися майном та звертатися до судів (включаючи національні та міжнародні інстанції) для захисту своєї власності від незаконного відчуження чи рейдерських дій. Так, у статті 35 Закону України «Про професійні спілки, права і гарантії їх діяльності» від 15.09.1999 № 1045-XIV закріплено, що з метою реалізації статутних завдань профспілки, їх об'єднання, які є юридичними особами, можуть здійснювати необхідну господарську та фінансову діяльність шляхом надання безоплатних послуг, робіт, створення в установленому законодавством порядку підприємств, установ або організацій із статусом юридичної особи, формувати відповідні фонди, кредитні спілки.

До того ж слід звернути увагу, що професійні спілки як суб'єкти некомерційної господарської діяльності відповідно до ст. 20 ГПК України і, зі спеціальним податковим статусом неприбуткової організації, що передбачений згідно пп. 133. 4. 1 п. 133. 4 Податкового кодексу України реалізують свої права для створення, функціонування і припинення своєї діяльності, в тому числі господарської. Профспілки вчиняють багато правочинів для придбання майна за рахунок членських внесків, інших власних коштів, пожертвувань громадян, підприємств, установ та організацій або на інших підставах, не заборонених законодавством, та передачі їм у власність коштів та іншого майна засновниками, членами профспілки, державними органами або органами місцевого самоврядування.

Також необхідно вказати, що відповідно до статті 34 Закону України «Про професійні спілки, права і гарантії їх діяльності» від 15.09.1999 № 1045-XIV профспілки, їх об'єднання мають право власності також на майно та кошти, придбані в результаті господарської діяльності створених ними підприємств та організацій. Позбавлення профспілок права власності, а також права володіння та користування майном, переданим їм у господарське відання, може мати місце лише за рішенням суду на підставах, визначених законами. Отже, виходячи із вищезазначеного, не завжди майнові права і інтереси профспілок, під час реалізації ними майнових, організаційних та інших відносин в сфері господарської діяльності залишаються не порушеними іншими суб'єктами права. Тоді, як правило, й з'являється необхідність реалізувати своє право на судовий захист.

Одним із чинників забезпечення господарського правопорядку, реалізації права на судовий захист профспілками є господарське судочинство України. Відповідно до статті 2 Господарського процесуального кодексу України завданням господарського судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності, та розгляд інших справ, віднесених до юрисдикції господарського суду, з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, держави.

Юридична природа реалізації права на судовий захист у господарському судочинстві є багатоаспектним і поліфункціональним поняттям. Його необхідно дослідити через категорію «механізм», визначити умови дії цього механізму у взаємозв'язку з іншими матеріальними і процесуальними категоріями, що надає змогу

більш повно охарактеризувати поняття реалізації права на судовий захист, зокрема профспілок у господарському судочинстві.

На думку С. В. Вишневецької [10], Я. В. Сімутіної [11] поняття «механізм» є «технологічною схемою», що утворює механістичний підхід щодо правового регулювання, правового забезпечення, судового захисту прав тощо. Такий механістичний підхід в правовій науці дає підстави точитися дискусії навколо мети, елементів і навіть дещо «спрощеної» його ролі у правопізнанні під час здійснення онтологічної революції в науці [12].

На думку О. Ю. Беломестного, з якою погоджується і автор, загальне право на судовий захист реалізується через складну систему взаємопов'язаних дій уповноважених суб'єктів: звернення до суду за захистом, отримання судового захисту, що включає провадження у справі, ухвалення судом рішення та забезпечення його реального виконання [5, с. 180]. Механізм реалізації права на судовий захист функціонує через сукупність матеріальних та процесуальних правових засобів. У юридичній науці дане поняття широко застосовується [13, с. 57–61] для позначення взаємодіючих частин цілого.

В науці господарського права зауважується, що розглядаючи механізм реалізації права на судовий захист у господарських відносинах, важливо враховувати особливості правової природи цих відносин, що відрізняють їх від цивільних, адміністративних та інших правовідносин, та зумовлюють специфіку дії механізму реалізації права на судовий захист, а саме: господарські правовідносини виникають у зв'язку з організацією та безпосереднім здійсненням господарської діяльності; у господарських правовідносинах реалізуються як приватні, так і публічні інтереси; за своєю правовою природою господарські правовідносини є відносними оскільки в них завжди чітко визначені учасники, що наділені взаємними правами та обов'язками [14, с. 14–19].

На підставі вищевикладеного, О. Ю. Беломестнов пропонує наступну дефініцію поняття механізму реалізації права на судовий захист у господарських відносинах - це комплекс матеріальних та процесуальних правових засобів, за допомогою яких нормативність права переводиться в упорядкованість господарських суспільних відносин, встановлюється і забезпечується реалізація права на звернення до суду за захистом та отримання безпосередньо судового захисту [5, с. 182]. Ця дефініція механізму реалізації права на судовий захист у господарських відносинах, на наш погляд, розповсюджується і на профспілки.

О. Ю. Беломестний також зауважує, що реалізацію права на звернення за судовим захистом можна розглядати як початок дії механізму реалізації права на судовий захист у господарських відносинах, яка відбувається за умови дотримання вимог процесуального закону до форми та змісту звернення; належних суб'єктів звернення; правильно визначеної судової юрисдикції. У теорії процесуального права зазначені фактори прийнято розглядати як передумови реалізації права на судовий захист, наявність яких дозволяє особі ініціювати судовий розгляд, а суду – відкрити провадження [5, с. 50], здебільшого поділяючи їх на матеріальні та процесуальні.

Враховуючи вищевикладене, на наш погляд, необхідно розглядати механізм реалізації права на судовий захист у господарських відносинах у взаємозв'язку з трьома стадіями реалізації права на судовий захист, такими як: 1) реалізація права на звернення до суду що здійснюється завдяки передумовам: дотримання вимог процесуального закону до форми та змісту звернення; належних суб'єктів звернення; правильно визначеної судової юрисдикції; 2) отримання судового захисту, що включає провадження у справі, задоволення позовних вимог та ухвалення судом рішення; 3) забезпечення реального виконання судового рішення господарського суду.

На прикладі розгляду господарськими судами конкретних справ про порушення майнових прав профспілок, з'ясуємо як працює механізм реалізації права на судовий захист профспілок у господарських відносинах.

1. Відповідно до Постанови Східного апеляційного господарського суду від 27.02.2020 у справі № 905/1443/19 в серпні 2019 р. [15] позивач, Державне підприємство «Артемсіль», звернувся до господарського суду Донецької області з позовом до Первинної профспілкової організації Державного підприємства «Артемсіль» про стягнення 975507,81 грн. Позовні вимоги мотивовані тим, що на підставі статей 9-1, 10, 13, 252 КЗпП України за період з 01.01.2016 по 31.12.2018 позивачем покривалися витрати Первинної профспілкової організації Державного підприємства «Артемсіль» з виплат премій та винагород робітникам останньої на загальну суму 975507,81 грн. Позивач, вказує на те, що відповідач не має відношення до медичних, дитячих, культурно-освітніх, учбових, спортивних закладів, між позивачем та відповідачем не укладено жодного договору на обслуговування трудового колективу, тому відповідач не є організацією, що обслуговує трудовий колектив позивача, у зв'язку з чим на нього не розповсюджуються положення статті 9-1 КЗпП України щодо матеріального заохочення працівників, що обслуговують трудовий колектив і не входять до його складу. Позивач вказує, що відповідач, направляючи листи в адресу позивача щодо покриття своїх витрат з виплати премій та винагород своїм робітникам, створив можливість для збільшення свого майна за рахунок позивача, у зв'язку з чим кошти в розмірі 975507,81 грн. підлягають поверненню на підставі статей 1212, 1213 ЦК України. Вимоги позивача базуються також на акті ревізії окремих питань фінансово-господарської діяльності ДП «Артемсіль» від 19.04.2019, складеним Управлінням східного офісу Держаудитслужби України в Донецькій області за період з 01.01.2016 по 31.12.2018. Ним підтверджується, що протягом періоду, який ревізується, позивачем проводилось покриття витрат відповідача з виплати премій та винагород особам, які не є штатними працівниками ДП «Артемсіль». Розглядаючи цю справу, Східний апеляційний господарський суд зауважив, що в колективному договорі, що діє на підприємстві ДП «Артемсіль», передбачено соціальні пільги та заохочення, встановлені для працівників, то ці положення поширюються і на працівників, обраних до складу виборних органів профспілкової організації. Водночас таким працівникам може бути надано додаткові пільги, якщо це передбачено колективним договором. Надані позивачем розрахункові документи свідчать про те, що сторони колективного договору погоджували всі виплати та надходження на розрахунковий рахунок профспілки, які вона одержувала. Тому дані вимоги позивача Східним апеляційним господарським судом задоволені не були. Профспілка-відповідач відстояла свої майнові права та інтереси.

2. Відповідно до Постанови Північного апеляційного господарського суду від 21.04.2026 у справі № 910/3020/23 [16] про перегляд за нововиявленими обставинами Постанови Північного апеляційного господарського суду від 02.10.2024 у справі № 910/3020/23 Об'єднання профспілок Львівщини завдяки новим архівним даним змогло повернути право власності на будинок на проспекті Шевченка, 7 у Львові. У 1949 році цей будинок був переданий обласним профспілкам у власність як компенсація за будівлю, яку радянська влада вилучила у профспілок на сучасній площі Григоренка на потреби міліції (тепер тут знаходиться ГУНП у Львівській області). Понад 75 років це приміщення перебувало у власності й належному утриманні профспілок – найбільшої громадської організації Львівщини, яка об'єднує понад 200 тисяч працівників [5]. Проте раніше Постановою цього ж суду – Північного апеляційного господарського суду від 02.10.2024 у справі № 910/3020/23 за позовом керівника Галицької окружної прокуратури міста Львова до Львівської обласної ради було скасовано право власності Об'єднання профспілок міста Львова на цей будинок. Зараз справедливість відновлена і

майно повернуто у власність профспілки. Згодом профспілками були оформлені свідоцтва на право власності на ці об'єкти.

Отже, такі справедливі рішення по зазначеним справам ще й ще раз доводять про важливість ефективно діючого механізму реалізації права на судовий захист профспілок у господарських судах. Інакше кажучи, господарське судочинство відіграє вирішальну роль у захисті прав та інтересів членів профспілок, забезпечуючи законність процедур щодо профспілкового майна. В наведених прикладах було правильно обрано спосіб судового захисту порушених майнових прав профспілок. Правильно застосовані матеріальні і процесуальні норми права (передумови звернення до суду, умови судового захисту порушених прав).

Висновки

Автором статті встановлено існуючий в науці господарського процесуального права науковий підхід до визначення поняття механізму реалізації права на судовий захист у господарських відносинах як комплексу матеріальних та процесуальних правових засобів, за допомогою яких нормативність права переводиться в упорядкованість господарських суспільних відносин, встановлюється і забезпечується реалізація права на звернення до суду за захистом та отримання безпосередньо судового захисту. Автором уточнено, що визначення цього механізму розповсюджується і на профспілки, які потерпають від порушень своїх майнових прав та інтересів під час здійснення господарської діяльності, яка нерідко пов'язана зі сферою укладення та виконання зобов'язань актів соціального діалогу.

Обґрунтовано на доктринальному рівні механізм реалізації права на судовий захист у господарських відносинах розглядати у взаємозв'язку з трьома стадіями реалізації права на судовий захист профспілок у господарському судочинстві, зокрема: 1) реалізація права на звернення до суду що здійснюється завдяки передумовам: дотримання вимог процесуального закону до форми та змісту звернення; належних суб'єктів звернення; правильно визначеної судової юрисдикції); 2) отримання судового захисту, що включає провадження у справі, задоволення позовних вимог та ухвалення судом рішення; 3) забезпечення реального виконання судового рішення господарського суду.

Запропоновано з метою посилення ефективності механізму реалізації права на судовий захист профспілок наступні дії: 1) звертати більше уваги на обрання методу захисту, який повинен прямо впливати із закону або договору та бути здатним відновити попередній стан відносин; 2) з метою покращення інституту доказів активніше використовувати електронні докази, висновки експертів; 3) посилити контроль з боку держави за роботою виконавчої служби та приватних виконавців.

Подальших розвідок потребує системний підхід до поняття механізму реалізації права на судовий захист у господарських відносинах, визначення матеріальних та процесуальних підстав його реалізації.

Список використаних джерел

1. Амелічева Л. П. Теоретичні та аксіологічні засади правового регулювання гідної праці в сучасних умовах державотворення. Монографія. Вінниця. 2020. 360 с.
2. Юридична енциклопедія: в 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. К. 1998. Т. 1: А-Г. 672 с.
3. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка. К., 2007. 992 с.
4. Амелічева Л. П. Деякі сучасні аспекти реалізації статутних завдань профспілками в дискурсі їх права на господарську і фінансову діяльність в умовах війни. Трудові та соціальні права в Україні: європейська інтеграція, воєнний стан, повоєнне

- відновлення: мат-ли Всеукр. міждисцип. наук.-прак. кон-ції (м. Київ, 14 листопада 2025 р.) / за ред. С. М. Черноус та ін. КНУТШ. 2025. С. 8-10.
5. Беломестнов О. Ю. Механізм реалізації права на судовий захист у господарських відносинах. Наук. вісник Ужгородського нац. ун-ту. Серія: Право. 2023. Том 1, № 77. С. 177–183.
  6. Івчук Ю. Ю. Проблеми та напрями вдосконалення правового регулювання участі профспілок у захисті трудових прав творчих працівників. Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2026. № 2. С. 134–143. URL: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/app/article/view/1311>
  7. Куртакова Г. Роль профспілок у соціальному партнерстві в умовах ринкової економіки: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Київ, 2023. 258 с.
  8. Середа О. Г., Бурнягіна Ю. М. Принципи правового регулювання соціального діалогу в умовах трансформації соціально-трудова відносин.
  9. Сенько, А. Р., Глас, Т. В., & Гаврилюк, В. І. (2025). Правове регулювання діяльності профспілок. Академічні візії, № 51. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/2479>
  10. Вишневецька С. В. Методологія науки трудового права: монографія. К.: Ніка-Центр, 2014. 320 с.
  11. Сімутіна Я. В. Юридичні факти в механізмі правового регулювання трудових відносин: монографія / НАН України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ: Ніка-Центр, 2018. 435 с.
  12. Корчевна Л. До критики поняття «механізм правового регулювання». Право України. 2003. № 1. С. 117–119.
  13. Юзьков Л. Государственное управление в политической системе развитого социализма. Київ: Вища школа, 1983. 156 с.
  14. Господарське право: навч. пос. Київ: Вентурі, 1996. 288 с.
  15. Постанова Північного апеляційного господарського суду від 21.04.2026 у справі № 910/3020/23. ЄДРСР. URL: <https://h1.nu/1uXHz>
  16. Лесів В. Будинок профспілок у Львові знову опинився у власності профспілок Львівщини. Твоє місто. Медіа. URL: <https://surf.lv/baxutx>

References

1. Amelicheva, L. P. (2020). Teoretychni ta aksiolohichni zasady pravovoho rehuliuвання hidnoi pratsi v suchasnykh umovakh derzhavotvorennia [Theoretical and axiological foundations of legal regulation of decent work in modern conditions of state-building]. Vinnytsia. [in Ukrainian]
2. Shemshuchenko, Yu. S. (Ed.). (1998). Yurydychna entsyklopediia: v 6 t. T. 1: A–H [Legal encyclopedia: in 6 vols. Vol. 1: A–H]. Kyiv. [in Ukrainian]
3. Shemshuchenko, Yu. S. (Ed.). (2007). Velykyi entsyklopedychnyi yurydychnyi slovnyk [Great encyclopedic legal dictionary]. Kyiv. [in Ukrainian]
4. Amelicheva, L. P. (2025). Deiaki suchasni aspekty realizatsii statutnykh zavdan profspilkamy v dyskursi yikh prava na hospodarsku i finansovu diialnist v umovakh viiny [Some modern aspects of trade unions' implementation of statutory tasks in the discourse of their right to economic and financial activity in wartime]. In S. M. Chernous et al. (Eds.), Trudovi ta sotsialni prava v Ukraini: yevropeiska intehratsiia, voiennyi stan, povoienne vidnovlennia [Labor and social rights in Ukraine: European integration, martial law, post-war recovery]: Proceedings of the All-Ukrainian Interdisciplinary Scientific and Practical Conference (Kyiv, November 14, 2025) (pp. 8–10). KNUTSh. [in Ukrainian]
5. Bielomiestnov, O. Yu. (2023). Mekhanizm realizatsii prava na sudovyi zakhyst u hospodarskykh vidnosynakh [Mechanism for implementing the right to judicial

- protection in economic relations]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo*, 1(77), 177–183. [in Ukrainian]
6. Ivchuk, Yu. Yu. (2026). Problemy ta napriamy vdoskonalennia pravovoho rehuliuвання uchasti profspilok u zakhysti trudovykh prav tvorchykh pratsivnykiv [Problems and directions for improving the legal regulation of trade unions' participation in protecting the labor rights of creative workers]. *Aktualni problemy prava: teoriia i praktyka*, (2), 134–143. <https://journals.snu.edu.ua/index.php/app/article/view/1311> [in Ukrainian]
  7. Kurtakova, H. (2023). Rol profspilok u sotsialnomu partnerstvi v umovakh rynkovoї ekonomiky [The role of trade unions in social partnership in a market economy] [Candidate of Legal Sciences dissertation, speciality 12.00.05]. Kyiv. [in Ukrainian]
  8. Sereda, O. H., & Burniahina, Yu. M. (n.d.). Pryntsypy pravovoho rehuliuвання sotsialnoho dialohu v umovakh transformatsii sotsialno-trudovykh vidnosyn [Principles of legal regulation of social dialogue in conditions of transformation of social and labor relations]. [in Ukrainian]
  9. Senko, A. R., Hlas, T. V., & Havryliuk, V. I. (2025). Pravove rehuliuвання diialnosti profspilok [Legal regulation of trade union activity]. *Akademichni vizii*, (51). <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/2479> [in Ukrainian]
  10. Vyshnovetska, S. V. (2014). Metodolohiia nauky trudovoho prava [Methodology of the science of labor law]. Nika-Tsentr. [in Ukrainian]
  11. Simutina, Ya. V. (2018). Yurydychni fakty v mekhanizmi pravovoho rehuliuвання trudovykh vidnosyn [Legal facts in the mechanism of legal regulation of labor relations]. V. M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine; Nika-Tsentr. [in Ukrainian]
  12. Korchevna, L. (2003). Do krytyky poniattia «mekhanizm pravovoho rehuliuвання» [On criticism of the concept "mechanism of legal regulation"]. *Pravo Ukrainy*, (1), 117–119. [in Ukrainian]
  13. Yuzkov, L. (1983). Gosudarstvennoe upravlenie v politicheskoi sisteme razvitogo sotsializma [State administration in the political system of developed socialism]. *Vyshcha shkola*. [in Russian]
  14. *Hospodarske pravo: navchalnyi posibnyk* [Commercial law: textbook]. (1996). Venturi. [in Ukrainian]
  15. Postanova Pivnichnoho apeliatsiinoho hospodarskoho sudu vid 21.04.2026 u spravi № 910/3020/23 [Resolution of the Northern Commercial Court of Appeal of April 21, 2026 in case No. 910/3020/23]. (2026). YeDRSR. <https://h1.nu/1uXHz> [in Ukrainian]
  16. Lesiv, V. (n.d.). Budynok profspilok u Lvovi zнову opynyvsia u vlasnosti profspilok Lvivshchyny [The Trade Union Building in Lviv has again come into the ownership of Lviv region trade unions]. *Tvoje misto. Media*. <https://surl.ln/baxutx> [in Ukrainian]

